

Kommundialoger och Skånekartan – för ökad kunskap och samverkan med kommunerna

Rapport från genomförda insatser 2022 - 2024

Simon Roos, Utvecklare med inriktning kommunsamverkan
Region Skånes kulturförvaltning 240926

Innehållsförteckning

För ökad kunskap och samverkan.....	3
Bakgrund	
Kommunsamverkan idag	
Kulturpolitiska styrdokument i kommunerna	
Hur är kulturen organiserad?	
Regionala stöd som riktar sig till kommunerna	
Det som framkom i dialogerna.....	6
Samverkan och samarbete	
Digital Skånekarta för kultur.....	11

För ökad kunskap och samverkan

Denna rapport är indelad i två delar. Den första behandlar de kommundialoger som genomförts inom ramen för utvecklaruppdraget mellan 2022 och 2024 och den andra belyser uppdraget att ta fram en digital Skånekarta över stöd och insatser som Region Skåne gör.

Bakgrund

Hur mår kulturen i de skånska kommunerna? Hur resonerar kulturansvariga tjänstepersoner? På vilka sätt kan Region Skåne och kommunerna öka samspelet, ta vara på resurser som finns och öka kunskapen i bägge riktningar? Sedan flera år har det funnits ett behov av att öka kunskapen om kulturverksamheten i de skånska kommunerna. Ett antagande är att ökad kunskap om hur det ser ut på kommunal nivå också skapar bättre förutsättningar för dialog och samverkan mellan kommuner och Region Skåne. Ett insamlande arbete påbörjades under 2022 med en översyn av kommunernas kulturpolitiska styrdokument samt fakta kring kultur från kommunernas hemsidor¹. Men det behövdes också dialog med ansvariga tjänstepersoner i kommunerna. Den nyinrättade tjänsten Utvecklare med inriktning kommunsamverkan tog därför initiativ till att besöka kommunernas kulturchef, strateger, utvecklare eller annan administrativ personal. Responsen har varit mycket positiv. Från hösten 2022 till och med våren 2024 genomfördes dialoger i 30 kommuner.² Dialoger har (ännu) inte genomförts i Helsingborg, Malmö och Örkellunga. I de två största kommunerna finns upparbetade dialoger, bland annat på politisk nivå.

Frågor som låg till grund för dialogerna var bland annat vilka behov, styrkor och utmaningar som finns men kanske framförallt under

¹ Kommunfakta i excellformat, internt arbetsdokument, Kulturförvaltningen.

² Intern sammanfattning och rapport från kommundialogerna 2023, Kulturförvaltningen. Ligger till grund för denna rapport.

vilka förutsättningar kommunerna arbetar med sin kulturverksamhet och utvecklingsfrågor kring kultur. Vilka behov finns kring samverkan med Region Skåne och andra aktörer? Hur arbetar kultur- och fritidsförvaltningarna med samverkan inom kommunen, med andra förvaltningar, aktörer och med kulturlivet? Målgrupp har varit kulturchefer, utvecklare, strateger men också annan personal inom kultur- och fritidsförvaltningarna (eller motsvarande). Dialogerna har varit öppna och förutsättningslösa. Kommunen har informerat om det löpande arbetet med kultur men också lyft de specifika förutsättningar som finns i den egna kommunen.

Kommunsamverkan idag

Samverkan med kommuner sker i flera olika format och sammanhang, till stor del inom ramen för kommunrelaterade nätverk. Det finns ett flertal nätverk där tjänstepersoner träffas inom ramen för ett konst- och kulturområde eller utifrån en tematik. Utifrån en intern kartläggning³ gjord våren 2024 finns cirka 17 nätverk som på olika sätt är kommunrelaterade.

Typ av nätverk	Målgrupp
Nätverk för allmän- och vuxenkulturrådgivning	Kulturstrateger, utvecklare
Nätverk för kultur för barn och unga	Kultursamordnare
Nätverk för kultur i äldreomsorgen	Öppen för alla intresserade
Referensgrupp Skola och Kultur: subventioner inom konst-, film- och litteraturområdet	Kulturverksamheter och kommunala funktioner inom skola och kultur
Nationella minoriteter (bibliotek)	Bibliotekspersonal
Mångspåkighet (bibliotek)	Bibliotekspersonal
Barnverksamhet (bibliotek)	Bibliotekspersonal
Tillgänglighet (bibliotek)	Bibliotekspersonal
Digitalisering (bibliotek)	Bibliotekspersonal
Mediafrågor (bibliotek)	Bibliotekspersonal
Bibliotekschefsnätverk	Bibliotekschefer
NOKS Nätverk offentlig konst i Skåne	Konstansvariga
Nätverk för Gestaltad livsmiljö (RU ansvarig)	Samhällsbyggnad, kultur
Kulturpedagogiska nätverket (KPN)	Institutioner och kommunala museer
Kulturarvsmötet (kollegiet)	Institutioner och kommunala museer

³ Intern kartläggning kommunrelaterade nätverk 2024, Kulturförvaltningen

Beredningsgruppen för Kulturella och kreativa branscher inom Regionsamverkan Sydsverige (RSS). Politisk.	Politiker, utvecklare och strateger inom Regional utveckling och Kultur
Kulturchefsnätverk	Vilande

Nätverket för kulturchefer som är vilande planeras få ny form avpassat till den nya kulturplanen under 2025.

Samverkan och dialog med kommunerna sker inom alla konst- och kulturområden, till stor del inom den regionala biblioteksverksamheten, inom folkbildningsfrågor samt inom området kultur för barn och unga. Inom kulturarvsområdet har samverkan med kommunala museer och institutioner ökat de senaste åren.

Dialoger på politisk nivå sker inom bilaterala kulturpolitiska överläggningar främst med Malmö, Helsingborg och Lund och vid kulturpolitiska möten inom ramen för kultursamverkansmodellen i samband med framtagande av ny kulturplan.

Kulturpolitiska styrdokument i kommunerna.

Ungefär hälften av Skånes kommuner 2024 saknar aktuella styrdokument för kultur. Några är daterade och några saknas helt. De större kommunerna har däremot alla nya styrdokument. En sammanställning av kommunernas aktuella styrdokument finns framtagen.⁴ 16 kommuner har gällande styrdokument innevarande år. Några har dock ingen tidsbegränsad horisont och den äldsta är från 2012. 5 kommuner har dokument som löpt ut och resterande 12 kommuner saknar styrdokument för kultur.

Hur är kulturen organiserad?

Tre kommuner har rena kulturförvaltningar. Femton kommuner har kultur- och fritidsförvaltningar. Sju kommuner organiserar kulturen under samhälle och service (eller liknande). I fyra kommuner administreras kulturen under barn- och utbildningsförvaltningar. I två kommuner finns kulturen inom arbete, fritid och folkhälsa. I en

⁴ Översikt kommunernas kulturpolitiska styrdokument. Kulturförvaltningen 2024.

kommun ligger kulturen under familjeförvaltning och i en kommun direkt under kommunstyrelsen.

Vilka regionala stöd finns som riktar sig till kommuner?

Inom biblioteksområdet finns tre stöd riktade till kommunerna.

- Experimentspåret, som handlar om att testa nya metoder, samarbeten eller arbetssätt.
- Lärandespåret, som handlar om kompetensutveckling och kunskapsdelning.
- Projektspåret, som handlar om olika former av utvecklingsprojekt.

Inom andra konst- och kulturområden ges stöd till särskilda satsningar, bland annat inom ramen för strategiska utvecklingsmedel, särskilda utlysningar och tematiska stöd, som ofta har kommunala kopplingar.

Våren 2023 lanserades ett nytt stöd, *Startstöd till hållbar platsutveckling genom kultur* som handlar om att utforska en plats kvaliteter och potentialer och på vilka sätt kultur kan bidra till platsens utveckling. Tidigare stöd till kommunsamverkansprojekt syftade till att stärka samspelet med och mellan kommuner och främja konstnärlig och kulturell utveckling. Kommuner kunde söka för samverkansprojekt som främjar förutsättningarna för invånare i Skåne att få tillgång till ett rikt konst- och kulturliv av hög kvalitet. Minst två kommuner skulle delta i projektet. Startstödet är det första i sitt slag för platsutveckling som riktar sig direkt till enskilda kommuner där kulturens roll för platsens utveckling står i fokus. Stödet utgår från utvecklingsområdet Kulturens rum och platser i den regionala kulturplanen och har utformats i dialog med kommunerna. Stödet svarar mot ett avläst behov utifrån kommundialogerna att synliggöra lokala kvaliteter och den kultur som finns inom kommunen. Inför 2025 och 2026 diskuteras möjligheter med ett Stöd till hållbar platsutveckling 2.0 där kommuner skulle kunna erbjudas stöd som främjar ett fördjupat och mer långsiktigt arbete med att utveckla platser och rum där kultur

spelar en viktig roll för invånare, besökare och för lokalt och regionalt kulturliv.

Kommunerna kan också söka utvecklingsstöd för större eller mindre projekt som inte konkurrerar med ordinarie verksamhet.

Det som framkom i dialogerna

”Det känns bra att få ett ansikte och en kontakt på regionen och att vi kan samtala om alla de frågor vi dagligen hanterar”⁵

Att vara på plats och samtala utifrån den enskilda kommunens verksamhet, behov och utmaningar har varit uppskattat. Särskilt de mindre kommunerna har upplevt det som värdefullt att få synliggöra hur man arbetar både operativt och strategiskt. Kommunernas kulturansvariga har informerat om hela det kulturpolitiska uppdraget och förvaltningens verksamhet. Under samtalen har vi också samtalat kring kommunen som helhet, dess identitet, unika kvaliteter och hur de ser på kulturens betydelse och roll i kommunens utveckling. I anslutning till dialogerna har ofta ett studiebesök arrangerats till någon av kulturförvaltningens verksamheter.

Övergripande kan konstateras att det finns en oro för kommunala prioriteringar som görs på politisk nivå och aviseringar om statliga neddragningar. Samtidigt finns det en vilja att skapa förändring, lyfta kulturens roll i relation till samhällets utmaningar och ett tydligt mellankommunalt samverkansbehov. Hur kan resurser och kompetens delas mellan kommunerna när resurserna krymper, ställer kulturcheferna frågor kring. Hur kan vi lära av varandra? Utrymmet för att driva utvecklingsfrågor har minskat men också löpande verksamhet inom biblioteksområdet och folkbildning hotas alltmer.

Hotet mot demokrati och folkbildning, livslångt lärande, mångfald, delaktighet och medskapande är frågor återkommer i dialogerna. Här efterfrågar kommunerna verktyg och argument, både för att möta

⁵ Samtal med kulturansvarig chef våren 2023.

invånare och samspela med kulturaktörer, men också inför ansvarig politisk nämnd.

De kommunrelaterade nätverk som finns upplevs som viktiga och relevanta. Nätverken utgår ofta från och baserar sig på specifika områden eller frågor (som till exempel kultur och hälsa, kultur för barn och unga eller offentlig konst). Det som kulturchefer efterfrågar är en tätare dialog mellan Region Skåne och kommunerna, som utgår från kommunernas hela kulturverksamhet, det breda kulturpolitiska och samhällsrelaterade uppdraget. Ett mer behovsstyrt dialogformat som utgår från specifika behov och frågor som kommunernas kultur- och fritidsförvaltningar eller motsvarande dagligen hanterar.

Region Skånes roll är viktig för helhetssyn, inspiration, facilitering och kunskapstillförsel. Region Skåne har möjlighet att samordna frågor och vidga perspektiven, inte minst nationellt och internationellt, menar kulturcheferna.

”Det är viktigt med dialogen med regionen, vilket är något jag saknat. Som mindre kommun är det svårt att hinna med att gå på alla nätverksinbjudningar, även om det är intressant. Att få prata utifrån vår egen verksamhet och utifrån de förutsättningar vi har känns viktigt”.⁶

Ett direkt resultat av kommundialogerna är nätverket för allmän- och vuxenkulturfrågor som startade upp vintern 2024. Under kommundialogerna framkom att rollen som utvecklare och strateg inte var tillräckligt synliggjord. Flera av tjänstepersonerna upplevde att deras funktion ”föll mellan stolarna”, att det saknades ett sammanhang, möjligheter till kollegialt utbyte, kunskapspåfyllnad och inte minst stöd i yrkesrollen. I rollen som utvecklare och strateg hanteras dagligen frågor som rör konstnärlig utveckling, föreningsliv, evenemang, festivaler, bidrag och stöd, kommunikationsfrågor, marknadsföring, samverkan med andra förvaltningar, rättighets- och demokratifrågor, kulturarvsfrågor och kulturens betydelse för attraktivitet och turism. Utvecklarna är också ofta ansvariga för att ta fram nya kulturplaner och strategier. En central roll och ett brett

⁶ Samtal med kulturansvarig chef våren 2023.

spektrum av arbetsuppgifter och områden att hantera. Behovet av kunskapsutbyte mellan kommunerna kring operativa frågor var tydligt men också behovet av att mötas utifrån strategiska utvecklingsfrågor kring kulturens roll i samhället, för kulturlivet i stort och för invånarna. I februari träffades drygt 40 kommunala och regionala tjänstepersoner i Höör.⁷

Behovet av samverkan är stort men resurserna är ofta begränsade, både tidsmässigt och personellt. Stoltheten över vad som görs med begränsade resurser är dock stor och även stoltheten för den egna kommunen.

”Man får trola med knäna men oftast blir det ganska bra.”⁸

I de minsta kommunerna saknas ofta en utvecklare eller strateg. Arbetsbördan på den enskilde kulturchefen är ofta tung som inte alldeles sällan också får hantera praktiska och operativa frågor. Önskemål om att kunna förstärka resurserna för operativ verksamhet utifrån det breda kulturpolitiska uppdraget är tydligt. Sammanslagningar av förvaltningar har också medfört att tjänster försvunnit eller att samma person får alltfler uppgifter att utföra.

Oron för statliga neddragningar, framförallt inom folkbildningen men också inom biblioteksområdet och kulturskoleverksamheten, är genomgående stor. Kommunerna efterfrågar en dialog kring hur kommun och region tillsammans ska möta dessa utmaningar.

En fråga som lyfts både i dialogen med kommunerna och inom ramen för uppföljningssamtal med kulturverksamheter är den minskade mottagarkapaciteten för turnerande produktioner och andra former av erbjudanden. Kulturchefer och utvecklare bekräftar att utrymmet för att köpa in produktioner har minskat vilket tvingat kommunerna att köpa in mer lokalt baserat utbud.

Under dialogerna har också samhällets sociala utmaningar lyfts. Exempelvis minskad läskunnighet hos unga, ökad kriminalitet även på småorterna, den växande andelen äldre och deras behov av

⁷ Utvärdering Nätverksmöte i Höör. Kulturförvaltningen 2024

⁸ Samtal med kulturansvarig chef våren 2023.

livskvalitet, psykosociala utmaningar hos framförallt unga. Mycket görs men mer kan göras. Förvaltningarna upplever att det ofta saknas förståelse och insikt om på vilka sätt kultur kan bidra till demokratiutveckling, delaktighet, trygghet, mångfald och kreativitet. Det behövs tid, medel och resurser för att arbeta mer med dessa frågor, menar de. Flera kommuner efterfrågar kunskapsstöd från Region Skåne, framförallt kring hur kultur i bred bemärkelse kan bidra till samhällsutvecklingen men också inom specifika frågor som till exempel konstnärlig frihet/ armlängds avstånd, kultur för lärande och personlig utveckling samt hälsorelaterade frågor. Inte minst konstens och kulturens betydelse för stadsplanering, detaljplanearbete och översiktsplaner lyfts som viktiga frågor. Det gäller också frågan kring lokaler och scener som behöver komma högre upp på dagordningen och prioriteras i investeringsbudgetar som har lång planeringshorisont.

”Vi har relativt god kännedom om Gestaltad livsmiljö inom förvaltningen men har svårt att bli involverade i planeringen av den fysiska miljön som sker på samhällsbyggnadsförvaltningen⁹”

Samverkan och samarbete.

Samverkan med kommunerna sker inom ramen för alla konst- och kulturområden, framförallt genom de olika nätverken men också inom ramen för processer, projekt och i samband med vissa verksamhetsdialoger. Framförallt sker samverkan med kommunala museer och biblioteksverksamhet men också via andra institutioner, inom idéburen sektor, utbildningsfrågor och i relation till kulturella och kreativa branscher.

Utvecklingsarbete pågår exempelvis kring regionalt subventionerad kultur i samverkan med 6 kommuner och 4 regionala kulturverksamheter som bedriver främjandeverksamhet inom litteraturområdet, bild- och form-området och området film, rörlig bild och spel.

Formatet Framtidsdialoger¹⁰ har genomförts i ett flertal kommuner. Dialogerna sker på plats med utgångspunkt från

⁹ Samtal med kulturansvarig chef och strateg hösten 2022

¹⁰ Framtidsdialoger – en metodbok. Kulturförvaltningen.

biblioteksverksamheten och syftar till att ge verktyg, stöd och reflektioner i framtagandet av kommunala biblioteksplaner.

Förutsättningarna för att bedriva kulturverksamhet och utvecklingsfrågor i kommunen skiljer sig dock väldigt mycket åt mellan kommunerna, särskilt mellan större och mindre kommuner men olikheterna beror inte enbart på storlek eller skatteunderlag. Graden av kunskap och insikt hos politiken spelar en viktig roll, menar många kulturchefer. Kulturcheferna önskar stöd i form av kunskapsstöd, information och inspiration som kan användas för att bistå politiken i sina kulturpolitiska uppdrag. En annan faktor är att kultur- och fritidsansvaret alltmer sorterar under så kallade superförvaltningar, något som SKR uppmärksammat i en nationell enkät 2024.¹¹

Stöd har också efterfrågats i metoder och processtöd i att ta fram, implementera och förankra strategiska styrdokument för kultur.

I Skånes olika delar finns också olikheter rent geografiskt och demografiskt. Flera kommuner, framförallt i nordöstra och sydöstra Skåne, men också i mittskåne, efterfrågar en ökad lyhördhet för de villkor och strukturer som finns i deras delar av Skåne. Flera kommuner i dessa delregioner samverkar i viss utsträckning inom exempelvis miljö, näring och turism men inte inom kultur. Det kan ställas mot familjen Helsingborg som har flera upparbetade samverkansstrukturer inom kulturområdet samt gemensamma utvecklingsprojekt. Utifrån detta perspektiv har önskemål framkommit om delregionala dialoger mellan Region Skåne och kommunernas förtroendevalda och högre tjänstepersoner.

Överlag kan konstateras att tjänstepersonerna på kultur- och fritidsförvaltningarna har relativt goda förbindelser och relationer med andra förvaltningar, särskilt inom de mindre kommunerna där avstånden upplevs som korta. Det som kulturcheferna menar behöver förbättras är samverkan med framförallt samhällsbyggnadsförvaltningar, näringslivskontor och barn- och utbildningsförvaltningar.

¹¹ [Kultur- och fritidsfrågor ofta i superförvaltning | SKR](#)

Samverkan skola och kultur är en fråga som återkommer i dialogerna. Relationen mellan kultur- och fritidsförvaltningar och barn- och utbildningsförvaltningar och skolor kan vara problematisk och ser väldigt olika ut mellan kommunerna men förefaller inte enbart vara beroende av storlek, snarare av vilka relationer som etablerats samt politisk vilja. Enligt en rapport¹² från Teatercentrum Syd upplever 14 av 18 kommunala kulturförvaltningar en stor utmaning och svårighet i att nå skolorna. Ett förslag som framkommit i kommundialogerna är att Region Skåne initierar dialoger med barn- och utbildningsförvaltningar men även med rektorsnätverk, där sådana finns. Statliga skapande skola-medel är avgörande för kommuner som annars saknar medel, eller har mycket begränsade resurser, till kulturgarantier (eller motsvarande). Skulle Skapande skola medel minska eller dras in från staten så riskerar det att helt urholka möjligheterna för barn och unga att möta kultur på skoltid i dessa kommuner. Det samma gäller även för kultur- och musikskolorna som också är utsatta för neddragningar vilket tvingar fram ökade elevavgifter vilket i sig skapar en socioekonomisk polarisering. Kommunerna lyfter fram hur viktig Regional kulturskola, med säte i Lund, är för bland annat samverkan, inspiration och kunskapsutbyte kommunerna emellan. Dialogen med Regional kulturskola, som har en övergripande bild över kultur- och musikskolornas verksamhet i Skåne, liksom med akademien och folkhögskolorna, är en viktig del i det pågående utvecklingsarbetet med den konstnärliga utbildningskedjan i Skåne. En grundkartläggning av konst och kulturutbildningar i Skåne genomfördes 2023 som också belysts på spridningskonferenser i samverkan med Lunds Universitet och Malmö Universitet.¹³

Att samla till dialog i Skånes fyra hörn eller i ett delregionalt sammanhang har uttryckts som ett behov och som ett möjligt dialogformat. Det är ett format som prövats tidigare och återkommer

¹² Teatercentrum Syds rapport Uppsökande utvecklingsarbete i kommunerna 2022

¹³ Grundkartläggning av konst- och kulturutbildningar i Skåne. Katja Lindqvist och Anni Reponen, Institutionen för tjänstevetenskap, Lunds universitet 2023-02-11

nu som ett behov från flera kommuner. Kulturcheferna menar att det skulle möjliggöra samverkan utifrån de relativt likartade förutsättningar som finns geografiskt och demografiskt. Det skulle också möjliggöra samverkan med andra kommunala ansvars- och politikområden, exempelvis inom näringslivsutveckling, miljö och hållbarhetsfrågor, kompetensutveckling, stadsbyggnad, turism och attraktivitetsfrågor. Ett önskemål som framförts är att skapa tydligare kopplingar mellan turism, besöksnäring och kultur där flera kommuner kan skapa samarbeten och samverkan utifrån sina geografiska förutsättningar.

Den bilaterala dialogen med enskilda kommuner har upplevts som viktig och positiv. Kulturcheferna menar att det främjar förståelse och kunskapsöverföring mellan Region Skåne och den enskilda kommunen. Dialogerna skulle också kunna ta sin utgångspunkt i ett konst- och kulturområde där regionala perspektiv kan sammanlänkas med kommunala resurser och behov.

Digital Skånekarta kultur

Hösten 2023 startade arbetet upp med att ta fram en digital karta över vilka stöd och insatser som Region Skåne gör på kulturområdet i hela Skåne. Behovet var att få ett redskap för överblick på var de ekonomiska stöden träffar olika delar av Skåne men också möjligheten att kunna göra jämförelser över tid, mellan olika konst- och kulturområden samt kunna utläsa vilka målgrupper som stöden riktar sig till.

Syftet har från början varit att skapa ett internt verktyg för kulturförvaltningens utvecklare att använda i sitt löpande arbete men också att på sikt kunna bistå Kulturnämnden med en översikt på hur kultur verkar i kommuner, inom projekt, verksamheter och utifrån de regionala stöden. På sikt finns möjligheter att utveckla den digitala kartan till att också bli en kunskapsyta kring kultur för andra aktörer.

Kartan är skapad i verktyget ArcGis Online och har i framtagandet fått kunskapsstöd från Regional utveckling och dess ArcGis expert.

Kartan består i dagsläget av tre kartor;

- **Kommunfakta:** befolkning, tätorter, hur mycket medel kommunen lägger på kultur (och fritid), länk till styrdokument för kultur, länkar till Kolada (nationell databas) och Region Skånes kommunrapporter.
- **Regionala stöd:** sökbart per årtal, kommun, verksamheter, konst- och kulturområde, utlysningar, biblioteksstöd samt produktions – och utvecklingsstöd.
- **Aktiviteter och insatser:** en logg för aktiviteter som görs inom kulturförvaltningen visas på en kartbild.

Det finns möjlighet att lägga till ytterligare kartor utifrån behov som uppstår.

Under hösten 2024 planeras en enkät riktad till kommunerna som tillsammans med tillgängliga data syftar till att visualisera kommunala resurser inom kultur, exempelvis kommunala museer, konsthallar, bibliotek, kulturhus och andra mötesplatser för kultur. Arbetet beräknas pågå under hösten och vintern 24/25.

